

Regionalna konferencija „EKONOMSKA (NE)ZAVISNOST ROMKINJA: IZAZOVI I
RANI UZROCI“

ANA SAĆIPOVIĆ- DIREKTORKA UDRUŽENJA ROMKINJA OSVIT -NIŠ

ROMKINJE U POKRETU ZA PRAVA ROMA

„U našem društvu postoje ljudi kao što smo Vi ili ja koji se svakoga dana suočavaju sa nepravdom samo zato što se razlikuju od većine. Razlikuju se jer imaju drugu boju kože, zato što su žene, veruju u drugog boga, ili su drugog seksualnog opredeljenja. Osloboditi se takve nepravde i nejednakosti jeste ono što je suština priče o jednakim mogućnostima“.

Fil Klements i Toni Spinks – govore kako da izađemo na kraj sa nepravdom u Vodiču za jednake mogućnosti.

Mi nismo samo ponosne pripadnice romskog naroda, već i radnice, aktivistkinje, stručnjakinje, domaćice, građanke ove zemlje i još mnogo toga! Ovo je načelo koje vodi članice Romske Ženske Mreže Srbije.

Borimo se za sistemska rešenja problema sa kojima se Romkinje suočavaju. Za ostvarivanje ženskih ljudskih prava. Za obrazovanje, rad, zapošljavanje i ekonomsko osnaživanje. Unapređenje zdravstvene zaštite, protiv nasilja u porodici i trgovine ženama i decom. Zalažemo se za učešće Romkinja u javnom i privatnom životu, razvijanje kulture i još mnogo toga što čini temelj ljudskih prava i dostojanstva.

Prvi pisani tragovi o organizovanju Romkinja na ovim prostorima datiru još od 1920-tih u Nišu u kome je osnovano prvo neformalno žensko pevačko društvo. Tokom devedesetih godina u Srbiji, u periodu sukoba i stradanja, Romski ženski aktivizam skrenuo je pažnju na marginalizovane grupe, kao i očiglednoj i svakodnevnoj diskriminaciji koju trpe pripadnice romskog naroda. Ovim se istovremeno u pojmovnik ljudskih prava kod nas uvodi i termin “dvostruka diskriminacija”.

Iako ideja o umrežavanju postoji od kraja 90-tih godina, naše prvo okupljanje kao Mreža se dogodilo 2. i 3. decembra 2004. Tada je, u organizaciji Romskog ženskog centra Bibija u Beogradu, održan osnivački sastanak Romske ženske mreže. 14 aktivistkinja romskih ženskih i romskih organizacija, koje imaju ženske programe, izradile su okviran strateški plan za rad Mreže i načine za međusobnu podršku u uključivanju Romkinja u Dekadu inkluzije Roma.

Danas Mreža broji 25 organizacija i inicijativa koje deluju na čitavoj teritoriji Srbije. Broj stalno raste sa novim aktivistkinjama koje nam se priključuju u zalaganju da se rodne i manjinske teme, kao i njihovo prožimanje, nađu na političkoj agendi Srbije.

“Veoma je teško Romkinjama da budu zaposlene i društveno angažovane. Najpre nailaze na osude u svom okruženju, a posle ih osude dočekaju u samoj lokalnoj zajednici.

Za postizanje pozitivnih rezultata u obrazovanju i primeni afirmativnih mera u Dekadi 205-15 u okviru kojih je upisano ukupno 2.694 srednjoškolca i 1.692 studenta, na lokalnom nivou veliki doprinos dale su upravo ženske romske organizacije. Međutim, primeri odustajanja romske dece od školovanja veoma su česti. U „ženskom slučaju” oni su dodatno opterećeni tradicionalnim položajem ženske dece u patrijarhalnim porodicama. Mnogo bolje rezultate daje angažovanje romskih pedagoških asistentkinja i asistenata. Do sada je angažovano njih 178, veliki procenat su Romkinja a pružaju podršku za oko 3.500 romske dece, od kojih su 1.500 učenice koje redovno pohađaju osnovnu školu.

Deceniji uključivanja Roma najviše je postignuto u oblasti zdravstvene zaštite. Do sada je u 59 gradova u Srbiji angažovano je 75 zdravstvenih medijatorki, a one pomažu romskoj populaciji u domovima zdravlja. Takođe, projektima Ministarstva zdravlja do sada je ostvareno zdravstveno osiguranje za 2.564 osobe, vakcinisano je 3.936 dece, obavljeno je 2.318 sistematskih pregleda i 272 mamografije, a 6.345 Roma i Romkinja je izabralo lekara. Kontrolisano je zdravlje 1.087 trudnica.

Prerana udaja kao jedan od najozbiljnijih vidova kršenja reproduktivnih prava dovela je do toga da je u Srbiji najmanje jedna trećina Romkinja starosti od 15–19 godina već imala porođaj, dok je oko četiri procenta njih rodilo živorođeno dete pre svoje 15. godine. Rana udaja i rađanje dece su istovremeno i trenutak prekida školovanja. Veliki doprinos rešavanju ovog problema dale su organizacije Romske ženske mreže - Ženski prostor, Osvit, Bibija, Udruženje romkinja Novi Bečej, Romani Cikna... kroz istraživanja na terenu u romskim mahalama, objavljivanje brošura i kreiranje sistemskog rešenja ovog problema, osnivanjem lokalnih mehanizama za prevenciju ranih dečijih brakova sastavljenih od predstavnika svih nadležnih ustanova i institucija na lokalnom nivou, pozitivan primer Aleksinac.

Mada su istraživanja o rasprostranjenosti nasilja nad Romkinjama veoma retka, prema nekim anketama, 75 odsto Romkinja u Srbiji su u nekom periodu života bile žrtve nasilja. One retko traže medicinsku pomoć zbog povreda, retko procesuiraju

slučaj nasilja ili odustaju od pokrenutih krivičnih prijava, jer su ekonomski zavisne od nasilnika. To je rezultat specifičnog odnosa prema muškim članovima porodice, ali i prema društvenim institucijama od kojih mnoge Romkinje ne očekuju pomoć, nemaju poverenja u njih ili prolaze kroz dodatnu viktimizaciju. U cilju sprečavanja nasilja u romskim porodicama i partnerskim odnosima Osvit je osnovao prvi SOS telefon na romskom i srpskom jeziku u Evropi. U cilju prevencije dodatne viktimizacije kroz institucije za obuku zaposlenih u nadležnim ustanovama i institucijama za zaštitu od nasilja kreiran je i akreditovan program kod RZZSZ " Podrška unapređenju položaja Romkinja" - prvi u Srbiji. Od 27 SOS telefona u Srbiji među prvim licenciranim - do sada je 6 licenciranih su dva kojim koordiniraju specijalizovane romske ženske organizacije Osvit i Udruženje Romkinja Novi Bečej. U toku je uz podršku SWISS PRO-a, otvaranje SOS telefona na romskom i srpskom jeziku u Prokuplju, kojim će koordinirati Osvit . Uspeli smo da i na drugim SOS telefonima u Srbiji budu angažovane konsultantkinje romske nacionalnosti, koje će ovu uslugu učiniti dostupnijom Romkinjama.

Nizak nivo obrazovanja i diskriminatorski odnos poslodavaca najviše doprinose nepovoljnom položaju većine Roma, a pogotovo Romkinja, na tržištu rada. Siva ekonomija je zato glavni način njihovog preživljavanja. Nacionalna služba zapošljavanja obezbeđuje sredstva za pokretanje malih biznisa i samozapošljavanje, a predviđeni su i dodatni bodovi za pripadnike romske zajednice. Pitanje je ipak koliko su takvi podsticaji realni. Većina Roma nema prethodna znanja i veštine za vođenje sopstvenih poslova i bez odgovarajuće su stručne spreme. Pored toga, rano odustajanje od obrazovanja dovodi Rome u poziciju nekonkurentnosti na tržištu rada.

Zbog toga u okviru projektnih aktivnosti radimo na podizanju kapaciteta i znanja Roma/kinja kroz obuke za pisanje biznis planova, aktivno traženje posla, prekvalifikacije i dokvalifikacije. Naše članice Mreže su i članice radnih tela Vlade RS i Ministarstava za kreiranje pozitivnih politika, nacionalnih i lokalnih dokumenata u kojima će biti predviđene mere i aktivnosti za unapređenje položaja Roma/kinja.

Kampanja Mesec romskog ženskog aktivizma, koja traje od 8. marta – Međunarodnog dana žena do 8. aprila – Međunarodnog dana Roma i Romkinja, povod je da se aktivistkinje Romske ženske mreže obraćaju javnosti i predstavnicima/ama vlasti i skrenu pažnju na svoj položaj u Republici Srbiji, kroz čitav niz manifestacija i aktivnosti širom zemlje.

Naše članice na međunarodnim, regionalnim, nacionalnim i lokalnim konferencijama u- Istanbulu, Kijevu, Sarajevu... predstavljaju položaj Romkinja, probleme u ostvarivanju njihovih zakonima zagwarantovanih prava i putem preporuka nude rešenja za prevazilaženje istih. Bibij je nosilac aktivnosti za pisanje Alternativnog izveštaja za CEDAW i GREVIO Koitete, ali i u okviru drugih Alternativnih izveštaja, naše članice učestvuju u njihovoj izradi i izveštavamo o položaju Romkinja. Nakon dobijenih preporuka , pratimo primenu istih.

Javna politika za unapređenje položaja romske zajednice u Srbiji prepoznatljiva je po: deklarativnom zalaganju za rešavanje problema, po neujednačenom odnosu lokalnih zajednica, primeri su pedagoški asistenti/kinje, lokalni koordinatori za romska pitanja, zdravstvene medijatorke, stažisti/kinje u državnim ustanovama i institucijama. Romsko pitanje prepoznatljivo je po preteranom oslanjanju na donatorska sredstva i po odsustvu rodne dimenzije u rešavanju problema. Privodeći kraju Deceniju Roma uz saznanje o nepostojanju svesti o važnosti efikasne javne politike, romski civilni sektor se zalažio za redefinisavanje pojedinačnih i sporadičnih akcija i za uvođenje celovitog pristupa rešavanju problema kroz Dekadu 2016 -25.

Mi imamo kapaciteta, znanja, ekspertiza i nudimo partnerstvo državi i lokalnim samoupravama , da zajedno odgovorno radimo na unapređenju položaja Roma i Romkinja u Srbiji.